

EDİP CANSEVER’İN “GÜL DÖNÜYOR AVUCUMDA” ŞİİRİNİ ANALİZ DENEMESİ*

Okan YILMAZ**

EDİP CANSEVER’İN “GÜL DÖNÜYOR AVUCUMDA” ŞİİRİNİ ANALİZ DENEMESİ

Bu makale, Edip Cansever’in “Gül Dönüyor Avucumda” şiirini içerik ve biçim açısından ele alarak şairin poetik anlayışını ortaya koymayı amaçlar. Çalışmanın kuramsal zemini, Orhan Okay’ın sınırlarını belirlediği poetika kavramına dayanır ve şiirdeki tematik, biçimsel ve anlatımsal unsurlar bu çerçevede değerlendirilir. Cansever’in poetik metinleri ve söylemleri ile şiirsel uygulamaları arasındaki ilişki, şiirin şairin poetik bütünlüğü içindeki yerini belirlemek açısından temel bir çıkış noktası oluşturur. Şiir, anlatıcı öznenin kişisel deneyimleri ve varoluşsal sorgulamaları etrafında gelişen çok katmanlı bir yapı sunar. Zaman ve mekân algısı, mitolojik göndermeler ve imgeler aracılığıyla genişler. Hüma kuşu ve Pegasos gibi mitolojik figürler, klasik anlam alanlarından kopararak modern bir bağlamda yeniden yorumlanır; bu durum şiirde baht, ilham ve yücelik kavramları ile ölüm, kayıp ve düşünüş temaları arasında ironik bir gerilim yaratır. Böylece bireysel deneyim, evrensel mitolojik anlatılarla iç içe geçer. Şiirde öne çıkan tekne onarımı motifini yalnızca fiziksel bir eylemi değil, bireyin kendini yeniden kurma, benliğini yontma ve varoluşunu anlamlandırma çabasını simgeler. Usta-çırak ilişkisi, bireysel arayışın aktarımını ve deneyim yoluyla dönüşümü temsil ederken, gül imgesi bu sürecin döngüsel ve dengeli yapısını görünür kılar. Anlatıcı özne, dramatik ve parçalı anlatım teknikleriyle şekillenir. Tahkiyecî fiiller, zaman kırılmaları, iç monologlar, sahneleme unsurları ve mensur pasajlar, şiirin anlatısal yönünü güçlendirir ve şiiri düşünsel bir inşa alanına dönüştürür. Şiirin bölümlere ayrılması ve farklı anlatıcı konularına yer vermesi, çok sesli bir yapı oluşturur ve okurun metni farklı perspektiflerden algılamasına imkân tanır. Kısa mısralar ile düzyazıya yaklaşan satırların birlikte kullanımı, şiirin ritmini ve görsel yapısını bilinçli biçimde dönüştürür. Sonuç olarak bu çalışma, “Gül Dönüyor Avucumda” şiirinin Edip Cansever’in yenilikçi poetikasını temsil eden merkezi bir metin olduğunu ortaya koyar. Şiir, biçimsel cesareti, dramatik kurgusu ve sembolik yoğunluğuyla Cansever’in çağdaş Türk şiirindeki öncü konumunu ve modern sonrası şiirin düşünsel imkânlarını belirgin biçimde yansıtır.

Anahtar Kelimeler: *Edip Cansever, Gül Dönüyor Avucumda, poetika, modern Türk şiiri, şiir analizi.*

ÉTUDE ANALYTIQUE DU POÈME D’EDİP CANSEVER, « GÜL DÖNÜYOR AVUCUMDA »

Cet article examine le poème d’Edip Cansever, « Gül Dönüyor Avucumda », tant sur le plan du contenu que de la forme, dans le but d’élucider la démarche poétique distinctive du poète. Le cadre théorique de l’étude repose sur le concept de poétique tel que défini par Orhan Okay ; les éléments thématiques, formels et narratifs du poème sont analysés dans ce cadre. La relation entre les déclarations poétiques de Cansever et sa pratique poétique constitue un point de départ central pour déterminer la position du poème dans la poétique globale de l’auteur. Le poème présente une structure multicouche façonnée autour des expériences personnelles et du questionnement existentiel du narrateur. Les perceptions du temps et de l’espace s’élargissent à travers des références mythologiques et de l’imagerie. Des figures mythologiques telles que l’oiseau Hüma et Pégase sont détachées de leurs champs sémantiques conventionnels et réinterprétées dans un contexte moderne ; cette stratégie crée une tension ironique entre des concepts tels que la fortune, l’inspiration et la transcendance d’une part, et la mort, la perte et la chute d’autre part. De cette manière, l’expérience individuelle s’entrelace avec les récits mythologiques universels. Le motif de la réparation de bateaux occupe une place centrale dans le poème et signifie non pas un simple acte physique, mais l’effort de l’individu pour reconstruire le soi, façonner son identité et donner un sens à l’existence. La relation maître-apprenti représente la transmission de l’expérience et la transformation par la pratique, tandis que l’image de la

* Geliş tarihi: 05.01.2026 - Kabul tarihi: 10.02.2026 – Araştırma Makalesi

**Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, okanzilan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7078-788X

rose rend visible la nature cyclique et équilibrée de ce processus. La voix narrative prend forme à travers des techniques dramatiques et fragmentées. Les verbes de narration, les décalages temporels, les monologues intérieurs, les éléments de mise en scène et les passages proches de la prose renforcent la dimension narrative du poème et le transforment en un espace de pensée. La division du poème en sections et l'utilisation de différentes positions narratives établissent une structure polyphonique, permettant au lecteur d'aborder le texte sous de multiples perspectives. La coexistence de vers courts et de passages de type prosaïque modifie consciemment le rythme et la structure visuelle du poème. En conclusion, l'étude démontre que « Gül Dönüyor Avucumda » constitue un texte central représentant la poétique innovante d'Edip Cansever. Par son audace formelle, sa construction dramatique et sa densité symbolique, le poème reflète clairement la position de pionnier de Cansever dans la poésie turque contemporaine et souligne les possibilités intellectuelles de l'expression poétique post-moderne.

Mots-clés : *Edip Cansever, Gül Dönüyor Avucumda, poétique, poésie turque moderne, analyse poétique.*

AN ANALYTICAL STUDY ON EDİP CANSEVER'S POEM, "GÜL DÖNÜYOR AVUCUMDA"

This article examines Edip Cansever's poem "*Gül Dönüyor Avucumda*" in terms of both content and form, with the aim of elucidating the poet's distinctive poetic approach. The theoretical framework of the study is based on the concept of *poetics* as defined by Orhan Okay, and the thematic, formal, and narrative elements of the poem are analyzed within this framework. The relationship between Cansever's poetic statements and his poetic practice constitutes a central point of departure in determining the poem's position within the poet's overall poetics. The poem presents a multi-layered structure shaped around the narrator's personal experiences and existential questioning. Perceptions of time and space expand through mythological references and imagery. Mythological figures such as the Hüma bird and Pegasus are detached from their conventional semantic fields and reinterpreted within a modern context; this strategy creates an ironic tension between concepts such as fortune, inspiration, and transcendence on the one hand, and death, loss, and downfall on the other. In this way, individual experience intertwines with universal mythological narratives. The motif of boat repair occupies a central place in the poem and signifies not merely a physical act but the individual's effort to reconstruct the self, shape identity, and make sense of existence. The master-apprentice relationship represents the transmission of experience and transformation through practice, while the image of the rose renders visible the cyclical and balanced nature of this process. The narrative voice takes shape through dramatic and fragmented techniques. Narrative verbs, temporal shifts, interior monologues, staging elements, and prose-like passages strengthen the poem's narrative dimension and transform it into a space of thought. The division of the poem into sections and the use of different narrative positions establish a polyphonic structure, enabling the reader to approach the text from multiple perspectives. The coexistence of short lines and prose-like passages consciously alters the poem's rhythm and visual structure. In conclusion, the study demonstrates that "*Gül Dönüyor Avucumda*" constitutes a central text representing Edip Cansever's innovative poetics. Through its formal boldness, dramatic construction, and symbolic density, the poem clearly reflects Cansever's pioneering position in contemporary Turkish poetry and highlights the intellectual possibilities of post-modern poetic expression.

Keywords: *Edip Cansever, Gül Dönüyor Avucumda, poetics, modern Turkish poetry, poetic analysis.*

Giriş

Ömer Edip Cansever¹ modern Türk şiirinde varoluşsal duyarlılığı, anlatımcı üslubu ve dramatik yapı denemeleriyle öne çıkan II. Yeni kuşağının özgün şairlerinden biridir. Cansever İstanbul'da doğar, çocukluğunu şehrin tarihî dokusu içinde geçirir ve lise yıllarında edebiyata yönelir. İlk şiirlerini "Ömer Edip" imzasıyla yayımlar; ardından çeşitli dergilerde ürünlerini yayınlamaya devam eder. İlk şiir kitabı *İkinci Üstü* (1947), zamanın boşluğunu ve bohem hayatı yansıtır.

1950'li yıllarda Kapalıçarşı'da antika dükkânında çalışırken tüm zamanını okuyup şiir yazmaya ayırır; burayı hem yaşam hem de üretim

mekânı olarak kullanır. 1957’de yayımladığı *Yerçekimli Karanfil*, şairi Garip şiirinden uzaklaştırır ve İkinci Yeni’nin imgeye dayalı, çağrışımdan beslenen şiir anlayışına sokar. Ardından *Umutsuzlar Parkı* (1958) dramatik şiire yönelişi gösterir; bireyin yalnızlığı ve karamsarlığını aktarır. *Petrol* (1959), şehirli bireyin yanında Anadolu insanının mutsuzluğunu da şiire taşır. *Nerde Antigone* (1961) bilinçaltını dışa aktarma denemesi olur; *Tragedyalar* (1964) ve *Çağrılmayan Yakup* (1969) bireysel bunalımı üst sınıf aydın kesimin dramlarıyla birleştirir.

1968’den itibaren Bodrum’da doğayla ilişkisi şiirine yansır; *Kirli Ağustos* (1970) ile doğa ve insan ruhu arasındaki etkileşimi işler. 1970’lerin ortasında yayımladığı *Sonrası Kalır* (1974) ile politik içerikli şiirleri gündelik dile indirger; *Ben Ruhi Bey Nasılım?* (1976) ve *Sevda ile Sevgi* (1977) bireyin yalnızlığını toplumsal boyuta taşır. 1980’lerdeki eserleri, halk dili ve atasözlerini şiire katarak dramatik ve çok sesli anlatımı sürdürür. 1986’da İstanbul’da beyin kanaması sonucu vefat eder; ölümünden sonra *Gül Dönüyor Avucumda* (1988) ve *Toplu Şiirleri* yayımlanır.

Cansever’in poetikası, çağdaş Türk şiirinde özgün bir örnek sunar. Anlatıcı özne, dramatik monolog ve çok seslilik teknikleriyle bireyin yalnızlık, bunalım ve umut çelişkilerini aktarır. Şair, gelenek ve yeniliği birleştirir; halk dilinden, divan şiirinden, hikâye ve tiyatrodan yararlanır ve şiir dilinin toplumdan kopuk olmamasını savunur. Toplumsal sorumluluk bilinci ve varoluşçu yaklaşımıyla bireyin yalnızlığını ve bunalımını toplumun bir parçası olarak işler; bu yönüyle çağdaş Türk şiirinin öncü şairlerinden biri olarak kabul edilir.

Bu çalışma, Edip Cansever’in poetik serüveninin olgunluk döneminde yazılmış “Gül Dönüyor Avucumda” isimli şiiri merkez alacaktır. Bu eserin seçilmesinin temel gerekçesi, şairin yaşamı boyunca geliştirdiği anlatımcı üslup, dramatik yapı ve çok seslilik gibi poetik araçlarının, olgunluk dönemi şiirinde zirveye ulaşmış olmasıdır. Makale, söz konusu şiiri, Orhan Okay’ın poetika tanımı çerçevesinden hareketle, içerik ve biçim açısından sistematik bir şekilde çözümleyerek şairin poetik söylemi ile şiirsel pratiği arasındaki tutarlılığı ortaya koyacaktır. Bu bağlamda, şiirin mitolojik göndermeler (Hüma kuşu, Pegasos), tekne onarımı motifi, usta-çırak ilişkisi, dramatik anlatım teknikleri (iç monolog, sahneleme) ve çok sesli yapı gibi unsurları incelenecek; bu unsurların Cansever’in bireyin varoluşsal bunalımını toplumsal bir düzlemde işleme ve geleneksel öğeleri modern bir söylemde yeniden yorumlama stratejisini nasıl somutlaştırdığı analiz edilecektir. Sonuç olarak, bu incelemenin, Cansever’in modern Türk şiirindeki özgün konumunu “Gül Dönüyor Avucumda” özelinde derinlemesine anlamaya ve şairin poetik mirasına dair literatüre kapsamlı bir katkı sunmayı hedeflediği vurgulanmalıdır.

Edip Cansever’in “Gül Dönüyor Avucumda” Şiirini Analiz Denemesi

Edip Cansever’in “Gül Dönüyor Avucumda” şiiri, hem biçimsel hem tematik açıdan şairin çok katmanlı ve özgün poetikasını ortaya koyar. Türk edebiyatındaki poetika araştırmacılarının başında gelen Orhan Okay, bu kavramın şiirle ilgili biçim ve içerik başta olmak üzere her şeyi kapsadığını² ifade eder. Bu kavram yazara göre şu çerçeveyi çizer:

Şiirin tarifinden başlayarak, şiirin şekli, yani, vezni, kafiyesi, mısralara ve kafiyelere göre tertip edilmiş nazım şekilleri, bu şekillerin şiir için değeri veya değersizliği, şiirde âhenk,

armoni, alliterasyon, asonans ve ritim bahisleri, şiirin dili, mısra veya şiir cümlesinin oluşu, şiirini kendisine mahsus sentaksı, muhtevası yani konu, mâna, imajlar/mazmunlar sistemi, şiir sanatları (edebî sanatlar), temalar vs. şiirin ferdi veya sosyal karakteri ve bütün bunlardan sonra, bunlarla beraber veya bunların biri veya birkaçı veya belki de hiçbiri olmaksızın şiirin olup olmayacağı. Yani kısaca şiirin güzel'i yakalayabilme gücü.³

Şairlerin kimi zaman önsözlerinden kimi zaman denemelerinden, çağdaş dönemde ise daha çok röportajlarından derlenebilen kendi şiirlerine yönelik söylemleri elbette bir şiirin tamamının alımlanması için yeterli değildir. Orhan Okay'ın aktarmasına göre denebilir ki poetika kavramı sanatın reçetesini sunmak için değil eser hakkında çeşitli düşünceler üretebilmek içindir:

Poetika da, estetiğin diğer bahislerinde olduğu gibi, ne değişmez bir şiir tarifi üzerinde mutabakata varmış, ne de şiiri şiir yapan unsurları eksiksiz ortaya çıkarabilmiştir. Hattâ güzel şiir üzerinde de anlaşmanın kolay olduğunu söylemek mümkün değildir. O zaman poetikalar bize, şiirin başta söylediğimiz çeşitli meseleleri üzerinde düşünme imkânı verir ve bu konularda düşünen şair ve tenkitçilerin görüşlerini aksettirir demek daha doğrudur.⁴

Ayrıca Orhan Okay, poetika çalışmalarının temel bir ikilemine de işaret eder: Şairler ve kuramcılar şiiri tanımlamaya, ele avuca sığdırmaya çalışsalar da onun “agnostik” ve “sır”lı tabiatı nihai bir tanımla imkânsız kılar.⁵ Nitekim simbolist Ahmet Hâşim'den mistik Necip Fazıl'a, hatta şiiri pozitif bir zemine oturtmaya çalışan Orhan Veli'ye kadar tüm şairler, bu tanımlanamaz özü “sır”, “büyü” veya “eda” gibi kavramlarla ifade etmek zorunda kalmışlardır. Bu çalışmanın kuramsal dayanağını oluşturan Okay'ın bu tespiti, Edip Cansever'in “Gül Dönüyor Avucumda”sını analiz ederken de rehberlik edecektir: Amacımız, şiiri nihai ve tek bir anlama hapsedmek değil; onun biçim, imge ve anlatı katmanları arasında dolaşarak, Okay'ın deyişiyle şiirin “ele avuca sığmaz” o “sır”lı merkezine nasıl yaklaştığını göstermektir.

Çalışmaya konu olan “Gül Dönüyor Avucumda” isimli şiirin ve dolayısıyla şairin poetikası, şiirde yer alan anlatıcı öznenin kişisel deneyimi ve varoluşsal sorgulamaları etrafında şekillenir; zaman ve mekân algısı, mitolojik göndermeler ve perspektifi geniş imgeler aracılığıyla derinleşir.

Aşağıda, “Gül Dönüyor Avucumda”⁶ isimli şiir alıntılanmıştır:

I
O akşam söylediydim ona
Gördüm Hüma kuşunun iskeletini
Haber de saldıydım Pegasos'un sırtındaki ozana
Seyretsin diye ölümün bu sırça gelinliğini
Duyan da var bunu duymayan da.

O gün bugündür ıslık çala çala
Gelip geçiyor kapımın önünden
Konuşuyoruz da arasına. Geçen gün dedi ki
Farketmez gözyaşı kimseyi, ruhsa
Başiboş bir deniz gibi anlamsız yatar

Kocaman bir ıssızlığı yonta yonta.

Anlattı sonra uzun uzun
Nasıl onardığını eski tekneyi
Nasıl kalafata çektiğini, boyasını
Hangi dağ çiçeklerinden kardığını. (Bir çocuk dişi gibi
parladıydı. Çekmişti onu kırmızı bir akşamüstünün
dişetlerine. Ya direkleri? özenli bir kılıfa girer gibi girmişti
göğe. Doğrusu görkem iki parmak arasında büyüyen ama hiç
gölgesi olmayan uçsuz bucaksız bir bitkiydi. Giz olmayan
bir gizdi belki. Evleri dolaşan cinsiyetsiz bir tanrı da
olamazdı ki. İnandıydı bu yüzden kanının tekneyi dolaşıp
şafakları çevirdiğine. Ve gördüydü yer değiştirdiğini
gövdesiyle teknenin böylece ruh olduğunu anladıydı bira
köpüğü gibi altınsı altınsı parlayan tahtalara. Ve yetinmedi.
Bir öğleüstü konservesini yedi. Çekti bıçağını sapladığı
yerden kaldırdı havaya. Birden parladı bıçak dünya
zamanından başka bir zamanla ve noktalandı uzayın çilekleri
işbaşındayken. Besbelli bir uzay tapınağındaki ilk duaydı bu.
Ve seyretti uzun uzun tarihte yeri olmayan bu titreşimi. Bir
şey ki artık birdenbire her şeydi. Ve yazdı bordasına İki
Parmak diye İki Parmaktı çünkü teknenin ismi.)

II

Ey iki el arasındaki çaresiz vakit
Yıkanmış çekmiş çamaşırlar gibisin
Azsın, öyle çok kıyılısın ki genişliğime
İçinde asfaltların dondurmaların eridiği bir salı
Mühürler gibi kazılmış çarşambanın üstüne
Tuz uzun, bakışlarımsa bir avuç tuzla orantılı
Tam yüreğimin hizasında o otel
Bir otel ki sabah akşam buruşturan kıyıyı
Dönüp dönüp arkama baktığım işte
Severek bir ıslak battaniyeyi belki
Didiklenmiş bir saati, yıpranmış
Tırnak uçlarını ve her şeyi.

Oysa ey denizlerin ıslak geçidi
Her yandan sızan şeridi akarsuların
Balığın dil bilmeyeni ben
Neden hep tuzdan anlardım o zaman
Tuzdan mı, evet tuzdan
Denizin merasından yani.

Uzat elini artık, kutla kendini
Götür bir bardak sonsuz suyu ağzına
Bak
Gördün mü, hem de nasıl
Bir gül dönüyor öteki avucunda.

III

Ağrıtmayan böylece dindirmeyen o sabah
Puhu kuşu muydu, neydi, öttü uzun uzun

Biçimini vermeye çalıştı bir yıkıntıya
Biz geçince dönüp baktı arkamızdan üç çocuk
Üçü de
Bir tahta perdenin önündeki ömründe
Gözleri dümdüz, kireç kıyıları gibi
Bir yanıp bir sönyordu umuda ve ezikliğe.

Farketmez deniz de gözyaşını, dedim ustama
Ve gözyaşı denizi
Ey göstergelerin en güzeli, göster ki beni
Ben ıssız yonta yonta gürültüler ederim
Kendimi yonta yonta dağılan bir mermerim

O sabah demir atmış bulduk
Tekneyi bütün kıyılarda.

Şiirin merkezindeki anlatıcı özne, birinci bölümünün ilk mısraında “o akşam söylediydim ona” diyerek okura belirsiz bir zaman ve kişiyi işaret eden bir atmosfer sunar. “Söylediydim” ifadesi, şiirin sadece tek bir ânı anlatmadığını, bir hikâyeyi kapsadığını ve bu hikâyenin bir öncesi ile sonrasının olduğunu sezdirir. Şiirin ilerleyen bölümlerinde her parça anlatının bütününe dair ipuçları verir ancak ilk bölümde bazı unsurlar hâlâ muğlâk kalır. “O akşam” ve “ona” kullanımları, şairin okurun merakını sürekli canlı tutma stratejisidir; bu belirsizlik, şiirin gizemli ve düşsel tonunu güçlendirir.

İlk bölümde öne çıkan iki öge, Hüma kuşu ve Pegasos, şiirin sembolik derinliğini artırır. Hüma kuşu, Dîvân şiir geleneğinde sıkça rastlanan efsanevî bir varlıktır:

Hümâ/hümây: f.i. Devlet kuşu, talih kuşu, Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin’de yaşadığına inanılan efsanevî bir kuş. Serçeden biraz büyük, yeşil kanatlı, sarı gagalı, boz saksagani andırır bir kuşmuş. Eskiden bir meydana hüma uçurulur ve kimin başına konarsa o kişi padişah olurmuş. Bu bakımdan hüma bir devlet kuşu olarak bilinir. Yine hüma göklerde uçunca gölgesi kimin başına düşerse o kişi ilerde padişah olurmuş. Bu kişinin ayaksız olduğu ve dirisinin ele geçemediği söylenir. Kemikle beslenir ve hiçbir kuşu incitmezmiş. Edebiyatımızda refâh, kudret ve mutluluğa giden bir baht açıklığının sembolü olarak kullanılır.⁷

Hüma kuşu, geleneksel anlamıyla baht açıklığını, şans ve refahı sembolize eder. Ancak Cansever’in şiirinde görülen yalnızca kuşun “kemikleri”dir. Bu durum, anlatıcının bir ölüm veya kaybın ardından geriye kalan boşluk ve uğursuzlukla yüzleştiğini düşündürür; böylece okuyucu, baht açıklığıyla ölüm ve kayıp arasındaki ironik gerilimi hisseder. Bu yaklaşım, Cansever’in klasik imgeleri modern bir perspektifle yeniden yorumlama yeteneğini gösterir.

Üçüncü mısra da adı geçen Pegasos ise Yunan mitolojisinin uçan atını temsil eder:

Pegasos: Uçan at, Bellerophon’un kanatlı atı. Musaların pınarı Hippokrene, Pegasos’un attığı bir çifteden meydana gelmişti. Pegasos’a binmenin şiir yazmak anlamında oluşu, Pegasos’un şairler atı sayılış antik değil modern bir tasavvurdur.⁸

Anlatıcı burada “Pegasos’un sırtındaki ozan” ile Bellerophon’a telmihte bulunur:

Bellerophon (Bellerophontes): Korinthos’un kurucusu Glaukos ile Eurymede’nin oğlu; Sisypheos’un torunu. İşlediği bir cinayet yüzünden yurdundan kaçıp Tirnys Kralı Proitos’un yanında sığındığı sırada Anteia (yahut Stheneboia) delikanlıya âşık oldu. Oğlandan yüz bulmayınca, peşime düşüyor diyerek, onu kocası Proitos’a şikâyet etti, iftira attı. Kral Proitos, Bellerophon’a bir mektup verdi; Bellerophon’un kaynatası, Lykialılar kralı İobates’e yolladı. Mektupta Bellerophon’un öldürülmesi yazılıydı. Bunun üzerine üzerine İobates, Bellerophon’u canavar Khimaira ile savaşmaya gönderdi. Bellerophon, uçan atı Pegasos’a binerek canavarı öldürdü. İobates de fikrinden cayarak Bellerophon’u kendisine damat ve veliaht yaptı. Ama Bellerophon, küstahlığa kalkıştı: Pegasos’un sırtında uçmak istedi. Zeus onu atından düşürdü. Tanrıların lanetine uğrayan Bellerophon, delirdi, öldü.⁹

Bu mitolojik atı şiire dahil etmek, Cansever’in hem klasik hem de modern imgelerle şiirsel anlatımını zenginleştirdiğini gösterir. Pegasos, ilham ve yaratıcı güç ile bağlantılıdır ancak Bellerophon’un trajedisi aracılığıyla bu güçlerin risklerini ve insanın sınırlarını da vurgular.

Birinci bölümün devamında anlatıcı, mekânı daha net çizer ve şimdiki zamana geçiş yapar. “O” evinin önünden geçerken anlatıcı ile kısa diyaloglar kurar. Burada zaman kırılmalarıyla anlatı geçmişe sıçrar ve “o”nun sesi duyulur. Dizelerde “o” somut bir kavram olan “gözyaşı” ile soyut bir kavram olan “ruh”u karşılaştırır. “Gözyaşı” ile “deniz” arasındaki su üzerinden kurulan uyumluluk, anlatıya hem fiziksel hem de duygusal anlam katmanı ekler. “Deniz”in enginliği, “kocaman bir ıssızlık” ile örtüşerek, karakterin yalnızlık ve boşluk hissini pekiştirir. Cansever burada doğa ve duyguyu bir metafor ağı içinde birleştirerek anlatıcının iç dünyasını dramatik bir biçimde yansıtır.

“O” tekneyi onarıırken eylemin büyüklüğü ve vecdi ön plana çıkar. Tekne bir ruh kazanır ve anlatıcı ile tekne arasında bir özdeşleşme meydana gelir. Teknenin onarımı, fiziksel bir faaliyetin ötesinde bireyin kendini yeniden yaratma, yontma ve bütünleştirme çabasıdır. Teknenin “altınsı altınsı” parlaması, emeğin ve sanatın estetik bir zaferini sembolize eder.

İkinci bölümde öne çıkan kahraman anlatıcı ise zamanın yetersizliğine dikkat çeker:

“ey, iki elle iki el arasındaki çaresiz vakit”

Bu mısra, zamanın sınırlılığı ve yaşamın geçiciliği üzerinde yoğunlaşır. Anlatıcı, günlerin birbirine benzediğini ve her günün bir öncekine mühür gibi kazıldığını vurgular. Tuz ve gözyaşı imgesi arasındaki bağlantı, birinci bölümdeki “o” ile ikinci bölümdeki “ben” arasında bir köprü kurar. Anlatıcı, kendini bir balığa benzetir; sessiz, dili anlaşılabilir ve yalnızdır ancak tuzdan anlam çıkarır. Bu durum, insanın çevresiyle sınırlı bir iletişim alanına sahip olmasını ve bireysel yalnızlığını metaforik olarak aktarır.

Üçüncü bölüm “o sabah” ile başlar; yani akşamdan sabaha bir geçiş vardır. Yeni bir kuş, puhu, yani baykuş ortaya çıkar ve yıkıntıya biçim vermeye çalışır. Anlatıcı ilk defa çoğul zamir “biz”e yer verir; yanında bir

kişi daha vardır. Arkalarında gördükleri üç çocuk, birinci bölümde altınsı tahtaların önünde tekneyi onaran “o” ile sembolik olarak örtüşür. Çocukların bakışları, yalnızlık ve umuda dair karışık bir duygusal alanı yansıtır.

Sonuç olarak, birinci bölümdeki “o” ustadır, üçüncü bölümdeki “ben” ise çırağı temsil eder. Tekneyi onarmak, bireysel arayışı ve benliğin yontulmasını simgeler. Vecd hâli ve döngüsel motif, gül imgesiyle aktarılır; gül, iki parmak arasında büyüyen bir mucize, evrensel bir denge ve dönüşümü temsil eder. Şiir, zaman ve mekân kırılmalarıyla hem bireysel hem de kolektif deneyimi bütünleştirir.

İçerikle uyumlu olarak biçim ve anlatım teknikleri de şiirin anlamını derinleştiren temel unsurlar olarak öne çıkar. Cansever’in kendine özgü dili, hem klasik şiir geleneğine hem de modern anlatım biçimlerine referans verir ve şiirsel anlatımın sınırlarını zorlar.

Poetikasını çeşitli yazılarla ortaya koymak isteyen Cansever, “Bir şiiri değerlendirirken, o şiirin sınırlarını bilmek gerekir; fazlası, bizim o şiire eklediklerimizdir. Şiirin gerçek değeri ise bu ek yaşantıların dışındadır,”¹⁰ der. Bu perspektiften bakıldığında Cansever’in şiiri, sınırları bilinçli olarak genişletilmiş bir anlam ve anlatım alanı sunar. Şair, şiir boyunca klasik mısra ve dizelerle sınırlı kalmak yerine, düzyazı benzeri paragraflar ve uzun satırlar kullanarak anlatımını genişletir. Bu yaklaşım, şiirin hem görsel hem de düşünsel dinamizmini artırır. Örneğin birinci bölümde parantezle verilmiş mensur parçalar, kısa mısraların aksine teknenin onarım sürecini ve anlatıcının içsel deneyimini daha ayrıntılı ve yoğun bir biçimde aktarır.

Cansever’in öne çıkardığı anlatım tekniği, anlatımcı şiirin klasik özelliklerini çağdaşlaştırır. Bu yöntemde yaygın olarak anlatıcı, hikâye veya roman anlatıcısına benzer şekilde gözlemci, katılımcı veya ilahî bir bakış açısıyla olayları aktarır. Bunun şiirdeki yansıması, zaman ve hareket bildiren fiillerde kendini gösterir:

“söylediydim, haber de saldıydım, konuşuyoruz, dedi ki, anlattı sonra uzun uzun, çekmişti, ve yetinmedi, ve yazdı, öttü uzun uzun, dedim ustama, demir atmış bulduk”

Bu fiiller, farklı zamanlarda çekimlenerek şiire dramatik bir yapı kazandırır. Zaman kırılmaları ve çeşitli eylemler, okuyucuya olay örgüsünün şiirsel bir dramtizasyonunu sunar ki bu teknik edebiyat teorisinde daha çok düzyazı türlerinde görülen dramatik yapıyı şiire taşımak anlamına gelir.

Cansever, şiirini bölümlere ayırarak dramatik yapıyı öne çıkarır. Birinci ve üçüncü bölümde farklı anlatıcıları kullanması, şiirin temelindeki hikâyeyi her bakış açısıyla yeniden yorumlama imkânı verir. Bu teknik, okuyucunun farklı perspektiflerden olayları deneyimlemesini sağlar. Zaman kırılmaları, anlatıcının geçmişe ve şimdiki zamana atlamaları, şiirsel deneyimi katmanlı ve çok boyutlu hâle getirir. Böylece okur, tek bir bakış açısı yerine şiirin hem mekân hem de zaman boyutunda bütünlüklü bir algıya ulaşır.

Cansever’in biçimsel deneyleri, mısra düzeni ve sözdizimiyle de kendini gösterir. Şair, kısa mısralarla uzun satırlar arasında kontrast kurar ve böylece ritimsel çeşitlilik yaratır. Satır başları, parantezler, diyaloglar ve düzyazı benzeri parçalar, okuyucunun ritim algısını değiştirir ve metnin içsel temposunu zenginleştirir. Denebilir ki Cansever, klasik anlatımcılığı

bu kendine has yazı üslubuyla çağdaşlaştırır. Anlatıdaki bu içerik ve biçimin devinimi ise Cansever'in bilinçli tercihlerinin ürünüdür. Yazı tekniklerinin bu akışkanlığı Cansever'e göre seçkin şiir yaratmanın, şiiri bir düşünce ürünü hâline getirmenin önemli bir yoludur:

“Yapacağı işin bilincine varmış ozanlar kabına sığamıyor artık. Hiç değilse zorlanıyor şiir, seçkin, soy bir anlatım yolu bulmak için savaşıyor. Örneğin cümleler parçalanıyor; söze yeni bir devinim katılıyor böylelikle. Bir bakıma cümle tavır takınıyor. Derken bir satır başı, bir parantez, bir diyalog... Bakıyorsunuz düz yazıya geçmiş ozan; anlatıyor, açıyor, anlamı genişletip yoğunlaştırıyor. Mısra yerine devinim, mısrayı ölçü yapmak yerine usu ölçü yapmak!” (Cansever 128)

Bu yaklaşımı, Cansever'in şiiri aklın ürünü olarak tasarladığını gösterir denebilir ki şairin poetik söylemiyle şiiri bu bağlamda uyumludur. Şair için önemli olan, klasik biçimlerin ötesinde düşünsel bir şiir yaratmak, mısraları düşüncenin yoğunluğuna göre şekillendirmektir. Bu bağlamda, biçim ve anlatım teknikleri şiirin tematik ve sembolik derinliğini güçlendiren bir işlev kazanır. Elbette burada, Okay'ın az önce de vurguladığımız şiirin “sırlı” ve “ele avuca sığmaz” tarafları ile ilgili vurgusu hatırlanmalıdır. Bu tespit ışığında denebilir ki Cansever, şiirin merkezine ulaşmak için aklı öne çıkararak daha gerçekçi, somut bir poetikayı tercih eder.

Cansever'in biçimsel ve teknik tercihleri, şiirin okuma deneyimini de etkiler: Okur, sadece ritmik veya görsel bir estetik değil, aynı zamanda anlam katmanlarını keşfetmeye yönelik bir süreçle karşılaşır. Kısa mısralar ile mensur parçaların iç içe geçmesi, okuyucunun şiirle etkileşimini artırır ve metnin çok katmanlı yapısını deneyimlemeyi mümkün kılar. Özellikle zaman ve mekân kırılmaları, anlaticılar arası geçişler ve sembolik imgelerle birleştiğinde, şiir hem dramatik hem de düşünsel bir yoğunluğa ulaşır.

Denebilir ki Cansever'in anlatım ve biçim tercihleri, şiirin anlatsal derinliğini ve sembolik yoğunluğunu destekler. Mısra düzeni, fiil kullanımı, bölümlenme ve mensur parçalar, şiirin hem görsel hem de zihinsel bir deneyim olarak algılanmasını sağlar. Şiir, böylelikle klasik anlamda bir anlatım ile modern bir şiir anlayışını birleştirerek kendine özgü bir biçimsel dil ve bütünlük yaratır.

Orhan Okay, “şiirde bütünlük”¹¹ meselesini, Divan şiirindeki “mısra-ı berceste” geleneğine yönelik bir eleştiri bağlamında ele alır. Ona göre bu gelenek, şiirin tek bir mısra güzelliğine indirgenmesine yol açarak “bütün”ü ihmal etmiştir. Modern şiirin -Orhan Veli örneğinde olduğu gibi- “şairane” olana itirazının ardında da bu bütünlük arayışı yatar. Edip Cansever'in “Gül Dönüyor Avucumda”sı, bu poetik kaygıyı çağdaş bir düzlemde sürdürür: Şiir, parçalı anlatımı, dramatik bölümlenmesi ve çok sesli anlatı tercihlerine rağmen, tekne onarımı motifi, gül imgesi ve mitolojik göndermelerle örülmüş tematik bir bütünlük sunar. Cansever, böylece geleneksel parça vurgusunu değil, modern bir bütün inşasını poetikasının merkezine yerleştirir. Okay'ın işaret ettiği bütünlük arayışı, burada biçimsel bir tutarlılıktan ziyade, anlamın ve varoluşsal sorgulamanın organik dokusunu oluşturur.

Sonuç

“Gül Dönüyor Avucumda”, Edip Cansever’in şiir anlayışının yalnızca tematik düzeyde değil, biçimsel ve anlatsal tercihler düzeyinde de bilinçli bir poetik tutarlılık üzerine kurulduğunu gösteren merkezi bir metin olarak belirginleşir. Bu çalışmada gerçekleştirilen çözümleme, Orhan Okay’ın “poetika”yı şiirin biçim, dil, imge, anlatım ve anlam katmanlarının tamamını kapsayan, nihai tanımlara kapalı fakat düşünsel imkânlar sunan bir alan olarak ele alan yaklaşımıyla birlikte değerlendirildiğinde, Cansever’in şiirsel pratiğinin bu poetik çerçeveye güçlü bir uyum içinde olduğu sonucuna ulaşılır. Okay’ın şiir türünün “sırlı” ve “ele avuca sığmaz” doğasına yaptığı vurgu, Cansever’in şiiri tek bir anlam eksenine hapsedmeyen, aksine dramatik yapı, çok seslilik ve anlatımcı tekniklerle genişleten, devinimden yana olan tavrıyla somutluk kazanır.

Şiirin merkezinde yer alan anlatıcı özne, mitolojik göndermeler, tekne onarımı motifi ve usta-çırak ilişkisi aracılığıyla bireysel varoluşsal sorgulamayı toplumsal ve tarihsel bir düzleme taşır. Hüma kuşunun iskeleti ve Pegasos telmihleri, geleneksel imgelerin modern bir bilinçle dönüştürülerek şiirin anlam alanını derinleştirdiğini gösterir. Bu dönüşüm, Okay’ın poetikayı “şiirin güzel’i yakalama gücü” olarak tanımlayan yaklaşımıyla örtüşür; zira Cansever, şiirde güzel olanı sabit bir estetik ölçüde değil, anlamın sürekli genişleyen ve dönüşen yapısında arar. Böylece şiir, poetik bir reçete sunmaktan ziyade, poetik düşünmenin kendisini mümkün kılan bir alan hâline gelir.

Biçimsel açıdan bakıldığında ise şiirin bölümlenmiş yapısı, zaman kırılmaları, mensur parçalarla kısa mısraların iç içe geçirilmesi ve fiil çekimleriyle kurulan dramatik hareket, Cansever’in poetik söyleminde vurguladığı “devinim” ilkesini doğrudan şiirsel düzlemde görünür kılar. Orhan Okay’ın şiirde bütünlük meselesine dair tespitleri bağlamında değerlendirildiğinde, “Gül Dönüyor Avucumda”nın parçalı yapısına rağmen tekne, gül ve deniz imgeleri etrafında kurulan anlam sürekliliğiyle organik bir bütünlük sunduğu görülür. Bu bütünlük, tek tek dizelerin öne çıktığı geleneksel anlayıştan ziyade, şiirin tamamının oluşturduğu varoluşsal ve düşünsel dokuda kendini gösterir.

Denebilir ki “Gül Dönüyor Avucumda”, Edip Cansever’in şiire dair kuramsal yaklaşımı ile şiirsel pratiği arasındaki tutarlılığı açık biçimde ortaya koyan bir metindir. Şairin poetik bilinci, şiiri hem bireysel deneyimin hem de estetik düşüncenin taşıyıcısı hâline getirir. Bu yönüyle şiir, Cansever’in modern Türk şiirindeki özgün konumunu pekiştirirken, şair-poetika-şiir üçgenini somutlaştıran güçlü bir örnek olarak çağdaş Türk şiiri literatüründe belirleyici bir yer edinir.

NOTLAR

¹Sazyek, 2025.

² Okay, 2015: 38.

³ Okay, age, 38.

⁴ Okay, age, 39.

⁵ Okay, 2014: 105-107.

⁶ Cansever, 2013: 538-541.

⁷ Pala, 2011: 216.

⁸ Necatigil, 2017: 106.

⁹ Necatigil, age, 32-33.

¹⁰ Cansever, 2017: 84.

¹¹ Okay, age, 77-78.

KAYNAKÇA

- 1.Cansever, Edip, *Bütün Şiirleri: Sonrası Kalır I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013.
- 2.Cansever, Edip, *Şiiri Şiirle Ölçmek: Şiir Üzerine Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2017.
- 3.“Cansever, Edip”, *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, Cilt I: A-İ, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.
- 4.Sazyek, Esra, “Edip Cansever”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, 08/09/2025 tarihinde <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cansever-edip> ağ adresinde erişildi.
- 5.Necatigil, Behçet, *Küçük Mitology Sözlüğü*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2017.
- 6.Okay, M. Orhan, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.
- 7.Okay, M. Orhan, *Poetika Dersleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014.
- 8.Pala, İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2011.